

Dívky dosahují ve čtenářské gramotnosti lepších výsledků než chlapci

Praha, 28. února – České děti se v posledních letech stále více vracejí k četbě, obliba čtení pro radost za posledních 10 let vzrostla. V mezinárodním srovnání je přesto ale spíše podprůměrná, mezi žáky i jednotlivými školami zůstávají výrazné rozdíly. Čtenářské dovednosti přitom ovlivňují nejen celkové studijní výsledky, ale i kritické myšlení, řešení problémů i budoucí uplatnění dětí. Je proto nutné dětem již od 1. třídy poskytnout podporu ve čtení. Kromě alternativních způsobů stále zůstává nejrozšířenější a nejoblíbenější formou čítanka.

Podle dat OECD je Česká republika jednou z mála zemí, kde za posledních 10 let vzrostla mezi dětmi obliba četby jako zábavy. I tak ale zůstává v mezinárodním srovnání podprůměrná. Zároveň chybí větší podpora v rozvoji čtení ze strany učitelů, ta je v ČR dokonce třetí nejnižší v rámci zemí OECD. Proto zde existují výrazné rozdíly mezi žáky z různých typů škol, velké výkyvy jsou také v rámci podpory v jednotlivých rodinách.

Právě vztah k četbě přitom silně ovlivňuje celoživotní vzdělávání i budoucí uplatnění ve společnosti. Čtenářské dovednosti jsou důležitým předpokladem pro kritické myšlení, řešení problémů i zpracovávání informací. Digitalizace, záplava informací i fake news vedou k tomu, že se děti v textech hůře orientují. I proto je nutné v nich vzbudit zájem o četbu už v první třídě.

Dívky přitom dosahují ve čtenářské gramotnosti pravidelně ve všech zemích lepšího výsledku než chlapci, což je dáno mimo jiné jejich pozitivnějšími postoji k četbě. Více než polovina dívek v České republice považuje četbu za svůj oblíbený koníček a ráda si povídá o knihách s druhými. Naopak polovina českých chlapců považuje četbu za ztrátu času a zhruba 60 % z nich čte, jen když musí.

Školy proto hledají různé způsoby výuky, chtějí mezi dětmi vybudovat vztah ke čtení a literatuře. *„Vedle alternativních přístupů k výuce se ve školách stále pracuje s klasickými čítankami. Dobrá čítanka představuje průvodce pro žáka i učitele, nabízí potřebné nástroje pro četbu s porozuměním a vede děti, aby spolu dokázaly o literatuře mluvit,“* vysvětluje redaktorka Kateřina Machová Ondřejová.

„Je důležité a pro učitele i žáky obohacující, když vedle dílen čtení, v nichž si čte každé dítě svou vlastní knihu, čte celá třída tentýž text. Pokud s ním učitel v hodině pracuje, klade k textu otevřené otázky, na které neexistuje jen jediná správná odpověď, vyzývá děti, aby samy daly textu název, zkusily vymyslet, jak by mohl text pokračovat, učí je porovnávat informace ze dvou i více zdrojů na jedno téma, učí je kriticky myslet. Když navíc dokáže přijímat různorodé odpovědi, ukazuje dětem, že odlišné úhly pohledu nejenže jsou v pořádku, ale můžeme se jimi obohacovat i pobavit, překvapovat

i inspirovat,“ dodává lektorka Nina Rutová, která vytváří a publikuje metodiky pro dětské knihy.

Připravit hodinu, v níž mají žáci možnost s textem smysluplně pracovat, je náročné. Znamená to najít přiměřený text pro věkově podobnou, ale čtenářsky různorodou skupinu, vymyslet k němu zadání, vyrobit případně i pracovní list. *„I nejlepší učitelé potřebují alespoň občas oporu v něčem, co už je hotové, ověřené a co splňuje jejich vysoké nároky na smysluplnou výuku. Výuku, která rozvíjí čtenářské dovednosti žáků,*“ uzavřela lektorka Nina Rutová.

Dobří čítankoví autoři mají v popisu práce být v obraze ve světě dětské literatury a znát kvalitní díla. A dobrá čítanka nejen že poskytuje kvalitní texty, ale předkládá návrh na jejich smysluplné řazení, aby na sebe navazovaly a aby postupně rozvíjely čtenářské kompetence.

Školy tak při výuce nemusejí řešit dilema: *„bud' práce s čítankami, nebo dílny čtení“*. Čítanky lze do dílen čtení zapojit – např. do minilekcí, které jsou jejich součástí, zároveň mohou soužit jako inspirace pro žáky i učitele, pro jakou knihu sáhnout. A čítanky s kvalitním didaktickým zpracováním poskytnou mnoho tvůrčích nápadů na to, jak rozvíjet všechny složky čtenářské dovednosti.

„Nová čítanka nakladatelství Fraus pro 1. třídy není jen sbírkou textů, ale sbírkou čtenářských lekcí, vhodných úkolů a zadání. Je pak na učiteli, zda zůstane u otázek a zadání, která jsou uvedena přímo v čítance, nebo zda použije příručku pro učitele s dalšími podklady, zdroji i metodickým zdůvodněním,“ uzavřela Nina Rutová.

„Pestré úlohy vedou žáky k porozumění textu, pochopení principů a pravidel literárních žánrů, ale i k rozvoji vlastní fantazie a tvůrčího psaní,“ vysvětluje Kateřina Machová Ondřejová. Nová čítanka využívá hybridní formu, učebnici doprovázejí on-line výukové programy, zároveň je propojena se sadou čtenářských a vyprávěcích karet Kouzelná cesta. Tuto unikátní sadu karet ilustrovanou českým výtvarníkem Oldřichem Jelenem lze využít jako pomůcku pro lepší porozumění textům. Může také posloužit jako pomůcka pro rozvoj tvůrčího psaní.

„Karty jsou skvělým nástrojem k rozvoji fantazie, řadě žáků pomáhají hovořit o tom, co přečetli, velmi dobře děti vedou v procesu psaní příběhů. Jsem mnohdy až překvapená, jakých detailů si na kartách dítě všimne a zakomponuje je do své práce,“ uvedla Lucie Vychodilová ze ZŠ Rozmarýnová v Brně, jedna z učitelek pilotujících použití karet ve výuce.